

T R E Ś Ć

Jan Tęgowski

Wprowadzenie do trzeciego wydania dzieła Stanisława Smolki,
Mieszko Stary i jego wiek
s. V

Przedmowa

s. 1–18

Rozdział I

Kraj i naród

s. 19–46

Czas. – Odosobnienie Polski. – Sąsiedztwo: Poganie. Czechy. Ruś. Węgry. – Siedzi-
by plemion lechickich. – Sieć wód i jej stosunek do pierwotnego osiedlenia. – System
Odry: Śląsk. Wielkopolska. – System Wisły: Małopolska. Mazowsze. – Dział wód:
Kujawy. Łęczyckie i Sieradzkie. – Ziemie. – Fizjonomia kraju. – Lesistość i wodnistość.
– Granice przyrodzone. – Podgórze. – Lewy brzeg Odry i podgórze karpackie. – Puszcze
leśne. – Puszcza nad Notecią, nad Odrą, puszcze mazowieckie. – Obraz kraju. –
Zwierzęta. – Cywilizacja.

Rozdział II

Spółeczeństwo

s. 47–114

Gospodarstwo. Rybołówstwo. Bartnictwo. Hodowla bydła. Rolnictwo. – Ludność
nieswobodna. Niewola. Jeńcy wojenni. Handel niewolnikami. Zubożenie drogą do
niewoli i do osiadania na cudzym gruncie. Czynnicy. – Chłopi przywiązani do
gruntu. Osady chłopskie: rolnicze, rybne, bobrownicy, skotniki, koniarze. Osady
służebne: rzemieślnicze i dworskie. Narocznicy i dziesiętnicy. – Ludność swobodna.

Znaczenie posiadłości ziemskiej. Dziedzictwo. – Dziedzice małego gruntu. Władyczęta. – Władyki, rycerze. Polskie władcy a rycerski romantyzm. Dwór i włości władcy. Panowie, magnaci. Prandota. Wojsław. Piotr Włostowic. Posiadłości z daru książęcego. Zbylut obdarzony kasztelanią. Pierwszy pokwit możnowładztwa. – Posiadłości kościelne. – Miasta przy stolicach biskupich. Handel. Żydzi. Ludność, obwarowanie, fizjonomia miast. – Uobyczajnienie społeczeństwa. Polska pogańska a Polska Krzywoustego. Rzut oka w przyszłość.

Rozdział III

Państwo

s. 115–198

Feudalizm. System międzynarodowy świata feudalnego. – Ustrój polityczny państwa Bolesławowego. – Władza książęca. Jej podstawą materialną potęga. – Posiadłości książęce. Grody folwarkami. Kasztelanie. Opola. – Ciężary publiczne. Służba wojskowa. Stróża. Budowa zamków i mostów. Przesieka. Ślad. – Obowiązki pańszczyźniane. Podwoły. Przewód. Powóz. Podróż książęca. Utrzymywanie urzędników i służby książęcej. – Daniny. Narzaz. Opole. Miód. Sep. – Podatki. Poradnie. Podworowe. Pomocne. Opłaty okolicznościowe. Kary sądowe. Myto i targowe. Mennica. – Bogactwa księcia. Skarby. Dzieje książęcego skarbcza. – Wszechwładza księcia na bogactwach oparta. – Dwór. Rada przyboczna. Wojewoda. – Panowanie książęce: Wojskowość. Sądownictwo. – Ocenienie ustroju państwa. Widoki na przyszłość. – Stanowisko możnowładztwa. – Kościół na Zachodzie. Reformy gregoriańskie. Kościół polski. Papież i Polska. Kapituły. Biskupi. – Przyszłość możnowładztwa. – Testament Krzywoustego.

Rozdział IV

Monarchia zachwiana

s. 199–264

Wdowia siedziba. Księżna Salome. Zjazd łęczycki. Młodzi książęta. Monarcha krakowski. Przykład czeski. Wojna domowa. Moźni panowie. Piotr Włostowic. Sprzymierzeńcy ruscy. Bitwa nad Pilicą. Pokój. Zatarci z Piotrem. Zamach na Włostowica. Wyprawa żwinogrodzka. Roger. Przygotowania do rokосу. Nowa wojna domowa. Oblężenie Poznania. Kłątwa. Kłeska Władysława. – Kardynał Hubald. Władysław

w Kaynie. Król Konrad. Wyprawa Konrada. Druga krucjata. Mieszko na krucjacie wendyjskiej. Krucjata pruska. Monomachowicze. Albrecht Niedźwiedź. Zabiegi Agnieszki. Gwido legatem papieskim. Kłątwa i interdykt. Przyjaźń Konrada. Stosunki niemieckie. Fryderyk Barbarossa. Wyprawa cesarska. Sromota kryszkowska. Synowie Władysława. – Niemoc Polski. Ruskie zamieszki. Wojny pruskie. Śmierć Henryka. Świętosław i Jaksa. Bolesław Kędzierzawy.

Rozdział V

Próżne zabiegi

s. 265–332

Zadanie Mieszka. Rodzina i powinowactwa. Majestat monarszy. Rządy Mieszkowe. Skarb. Moneta. Żydzi w mennicy. Polityka skarbowa. Zamach na bogactwa magnackie. „Inforrestacje lasów”. Absolutyzm. Opozycja. Biskup Getko. Rokosz. Wygnanie. Stanowisko Mieszka. – Dzielnice. Śląskie zamieszki. Rządy Kazimierza. Program możnowładztwa. Przywileje. Nowe zakony. Cystersi. Ucisk ludności chłopskiej. *Jus spolii*. Zjazd łęczycki. Zatwierdzenie uchwał wiecowych. Poselstwo do papieża. – Znaczenie zjazdu łęczyckiego. Nowa epoka. Stosunki ruskie. Mściśławicze. Podlasie. Wołyń. Ruś Czerwona. Włodzimierz Jarosławicz. Król Bela III. Wyprawa halicka. Hołdownicy ruscy. Pomorze. Utrata zachodniego Pomorza. Prusy. Krucjata na Jadźwingów. – Zabiegi Mieszka. Odzyskanie Gniezna. Knowania. Wojewoda Mikołaj. Rokosz krakowski. Kazimierz Sprawiedliwy.

Rozdział VI

Przegrana

s. 333–376

Magnaci przy zwłokach Kazimierza. Elekcja. Seniorat i elekcja w Czechach. Biskup i wojewoda. Rodzina Kazimierza Sprawiedliwego. Leszek Biały monarchą. Bitwa nad Mozgawą. – Kujawy. – Rejencja. Roman halicki. Zabiegi Mieszka. Chwila tryumfu. Utrata tronu. Nowe zabiegi. Wojewoda Mikołaj. – Mieszko Stary monarchą. Przegrana. – Następstwo tronu. Zawiści magnackie. Władysław Laskonogi. Wiek epigonów. Kościół. Reforma kościelna. Papież i Polska. Innocenty III. Program episkopatu. Arcybiskup Henryk. Dwa obozy. Walka kościelna. Upadek Laskonogiego.

Dodatki

s. 377–466

DODATEK I. O stosunkach społecznych. — DODATEK II. Przykłady gęstości osiedlenia. — DODATEK III. Ciężary publiczne. — DODATEK IV. O wygnaniu księcia Władysława. — DODATEK V. Regesta.

Przypiski

s. 467–520

Indeks

s. 521–532